

ห้องสมุดงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

248253

คู่มือประเพณี: ประเพณีศิลปแห่งสยาม

ต่อเติมบริติช เงินทอง

จิตตนิพนธ์เสนอต่อมหาวิทยปราชญ์โบราณคดี
เป็นส่วนหนึ่งของงานศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ไทยศึกษา)
ปีการศึกษา 2553

600253180

ห้องสมุดงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ

248253

ดุริยประณีต: ประณีตศิลป์แห่งสยาม

ต่อเกียรติ เงินทอง

วิทยานิพนธ์เสนอต่อมหาวิทยาลัยรามคำแหง
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ไทยศึกษา)
ปีการศึกษา 2553
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยรามคำแหง

DURIYA PRANIT: SIAM'S WORKS OF FINENESS

TORKIAT NGERNKONG

A THESIS PRESENTED TO RAMKHAMHAENG UNIVERSITY
IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF MASTER OF ARTS
(THAI STUDY)

2010

COPYRIGHTED BY RAMKHAMHAENG UNIVERSITY

บทคัดย่อ

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ ดุริยประณีต: ประณีตศิลป์แห่งสยาม
ชื่อผู้เขียน นายต่อเกียรติ เงินทอง
ชื่อปริญญา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา ไทยศึกษา
ปีการศึกษา 2553

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

1. ศาสตราจารย์ ดร. รื่นฤทัย สัจจพันธุ์	ประธานกรรมการ
2. รองศาสตราจารย์ทวีศักดิ์ ปิ่นทอง	
3. รองศาสตราจารย์ ดร. ระพีณ ทรัพย์เอนก	

248253

งานวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาภูมิหลังและเอกลักษณ์ทางเพลงของวงดนตรีไทยบ้านดุริยประณีต (2) ศึกษาบทบาท และผลงานทางวัฒนธรรมของศิลปินวงดุริยประณีต (3) รวบรวมผลงานการบันทึกเสียงขับร้องเพลงเถาของนักร้องวงดุริยประณีต และเปรียบเทียบคำร้องที่ใช้บันทึกเสียงกับคำร้องในหนังสือ สารานุกรมศัพท์ดนตรีไทย ภาคประวัติและบทร้องเพลงเถา ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ในด้านการตัดคำ การเพิ่มคำ และการแปลงคำ โดยเสนอผลการวิจัยเป็นเชิงพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า วงดนตรีไทยดุริยประณีตเป็นสำนักดนตรีที่มีบทบาทและความสำคัญต่อวงการดนตรีไทย มีประวัติศาสตร์การสืบทอดที่ยาวนาน รวมไปถึงเป็นแหล่งสรรพวิทยาองค์ความรู้ทางด้านคีตศิลป์และดนตรีไทย ผลงานทางวัฒนธรรมของวงดุริยประณีตจะเกี่ยวข้องกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ทั้งในประเทศและต่างประเทศ อาทิ กระทรวงวัฒนธรรม กรมศิลปากร กรมประชาสัมพันธ์ และสถานศึกษา รวมถึงสถานวิทยุโทรทัศน์ช่องต่าง ๆ ผลงานมีหลายลักษณะ อาทิ การสร้างเครื่องดนตรีไทย การประพันธ์เพลง และบทขับร้อง การขับร้องและบรรเลง อาทิ การประชันวง การประกวดขับร้องเพลงไทย การบรรเลงและขับร้องประกอบ

การแสดงโขน และละครประเภทต่าง ๆ เช่น ละครร้อง ละครคี่คำบรรพ์ ละครพันทาง ลีเก และหุ่นกระบอก วงดุริยประณีตมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวในการขับร้องเพลงไทยเดิม ที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษและพระยาเสนาะดุริยางค์ (แช่ม สุนทรวาทิน) คือ ขับร้อง โดยไม่หลบเสียง และความประณีตในการออกเสียงคำให้เข้ากับอารมณ์ของเพลงนั้น ๆ และการเปรียบเทียบคำร้องเพลงเถาที่ใช้บันทึกเสียงกับคำร้องในหนังสือ *สารานุกรม- ศัพท์ดนตรีไทย ภาคประวัติและบทร้องเพลงเถา* ฉบับราชบัณฑิตยสถาน จำนวน 11 เพลง จากเพลงเถาทั้งหมดที่รวบรวมได้ จำนวน 61 เพลง พบว่า มีการตัดคำ 5 เพลง การเพิ่มคำ 10 เพลง และการแปลงคำ 10 เพลง

ดุริยประณีตยังเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ทางวัฒนธรรม โดยเปิดสอนดนตรีไทย และนาฏศิลป์ และสืบทอดพิธีกรรมการไหว้ครู-ครอบครูดนตรีไทยและนาฏศิลป์ ซึ่งจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี ปัจจุบันวงดุริยประณีตได้เปลี่ยนฐานะเป็นมูลนิธิดุริยประณีต โดยมีครูสุจิตต์ ดุริยประณีต (ศิลปินแห่งชาติ) เป็นผู้ดูแล

ABSTRACT

Thesis Title Duriya Pranit: Siam's Works of Fineness

Student's Name Mr. Torkiat Ngernkong

Degree Sought Master of Arts

Field of Study	Thai Studies
----------------	--------------

Academic Year 2010

Advisory Committee

1. Prof. Dr. Ruenruthai Sujjapun Chairperson
2. Assoc. Prof. Thaweesak Pintong
3. Assoc. Prof. Dr. Rapin Subaneg

248253

In this qualitative research investigation, the researcher investigates (1) the background and musical identity of the Duriya Pranit Thai classical music troupe. Additionally considered are (2) the roles and cultural work of Duriya Pranit artists. Finally, described are (3) a collection of Phleng Thao recordings made by Duriya Pranit singers in addition to comparisons being made between the words sung in these recordings and the corresponding wordings found in *The Encyclopedia of Thai Music Vocabulary: History and Lyrics of Phleng Thao* Words of the Royal Institute of Thailand with some words being eliminated while others are changed and some words added. The findings are presented in descriptive form.

Findings are as follows:

248253

The Duriya Pranit Thai classical music troupe is a house of music which has played an important role in Thai classical music. The Troupe has a long history and has been a source of knowledge in the art of singing and Thai classical music. The cultural work of the Duriya Pranit Troupe has involved both public and private agencies both domestically and internationally in cooperation with The Ministry of Culture, The Fine Arts Department, and The Government Public Relations Department. Its cultural work has been channeled through educational organizations in addition to radio and television.

The cultural work of the Troupe involves a whole range of artistic types and endeavors. Thus, there has been cultural work in the areas of construction of musical instruments, music and song compositions, singing, and the playing of instruments, especially in competitions. There have been Thai classical music singing contests, musical instrument concerts and singing in accompaniment to masked dance drama and other types of drama such as singing drama, Duek Dam Ban drama, Phan Thang drama, Li-ke, and puppetry. The Duriya Pranit Troupe has its own specific identity in the singing of Thai classical music inherited from the past, notably full-throated singing with distinctive and emotion-laden enunciation of words from their ancestors and Phraya Sano Duriyang (Chaem Sunthonwathin).

In comparing the words in Phleng Thao used in the recordings with those found in the aforementioned encyclopedia, the researcher found that the eleven songs studied out of a total of sixty-one songs showed that words were

eliminated in five songs, words were added in ten songs, and words were changed in ten songs.

The Duriya Pranit Troupe is a repository of cultural learning as evidenced by the fact that it offers classes in Thai classical music instruments and Thai dances. The Wai Kru ceremony (paying respect to teaching masters) and Khrob Kru ceremony (asking permission to learn from teaching masters) are annually held. At present, the Duriya Pranit Troupe has changed its status and so is now the Duriya Pranit Foundation with Kru Sudjit Duriyapranit (the national artist) as the person in charge.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความอนุเคราะห์และความเมตตาจากศาสตราจารย์ ดร. รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ทวีศักดิ์ ปิ่นทอง อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ให้คำชี้แนะและตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาจนสำเร็จเป็นรูปเล่ม ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธเนศ เวศร์ภักดา ประธานคณะกรรมการการสอบวิทยานิพนธ์

ขอกราบขอบพระคุณครูสุจิตต์ คุริยประณีต (ศิลปินแห่งชาติ) คุณชยันตี อนันตกุล และคุณพจนา คุริยพันธุ์ ที่กรุณาให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ในการวิจัยครั้งนี้จนสำเร็จลุล่วง

ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร. ระพีณ ทรัพย์เอนก ผู้อำนวยการสถาบันภาษามหาวิทยาลัยรามคำแหง ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ให้โอกาสในการศึกษาค้นคว้าและคำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่องานวิจัย

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ผู้ประสาทวิชาความรู้ให้ผู้วิจัยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และขอบพระคุณเจ้าของผลงานที่ผู้วิจัยใช้ศึกษาค้นคว้าและอ้างอิง

ขอขอบคุณ ว่าที่เรือตรี ธงทิว ปฏิสังข์ คุณอภิเชษฐ เรืองไทย และเพื่อนไทยศึกษารุ่น 11 ผู้มีส่วนช่วยเหลือในการถ่ายสำเนาภาพและให้กำลังใจตลอดระยะเวลาในการวิจัย

ความดีและคุณประโยชน์อันเกิดจากงานวิจัยนี้ ขออุทิศแด่บิดา-มารดาและครอบครัวผู้ซึ่งเป็นที่พึ่งทางกายและทางใจของผู้วิจัยตลอดมา และผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะมีส่วนในการขับเคลื่อนการศึกษาวงดนตรีไทยเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้สนใจและศึกษาค้นคว้าต่อไปในอนาคต

ต่อเกียรติ เงินทอง

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	(4)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	(6)
กิตติกรรมประกาศ.....	(9)
สารบัญภาพประกอบ.....	(12)
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
วิธีดำเนินการวิจัย.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	7
ภูมิหลังและวิวัฒนาการของคนตรีไทย	7
องค์ประกอบและชนิดของคนตรีไทย.....	12
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	19
3 ภูมิหลังของวงดนตรีไทยบ้านคูริยประณีต	26
บุคคลสำคัญของตระกูลคูริยประณีต (รุ่นที่ 1-2).....	27
บุตร-ธิดาของครูสุขและแม่แถม คูริยประณีต.....	42
ที่มาของนามสกุล “คูริยประณีต”.....	93
4 บทบาททางวัฒนธรรมของวงดนตรีไทยบ้านคูริยประณีต.....	98
บทบาทในการสร้างสรรค์ผลงานทางวัฒนธรรม	100
บทบาทในการเผยแพร่ผลงานทางวัฒนธรรม	110

บทที่	หน้า
บทบาทในการสืบทอดพิธีกรรมการไหว้ครู-ครอบครูดนตรีไทย และนาฏศิลป์.....	138
การสร้างสรรค์เอกลักษณ์ทางเพลงของวงดุริยางค์.....	144
5 สรุปผลการวิจัย การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	162
สรุปผลการวิจัย	162
การอภิปรายผล.....	168
ข้อเสนอแนะ	174
ภาคผนวก	176
บรรณานุกรม	188
ประวัติผู้เขียน.....	192

สารบัญภาพประกอบ

ภาพ	หน้า
1 ครูสุข คุริยประณีต (พ.ศ. 2428-2506)	27
2 เจ้าพระยาเทเวศร์วงศ์วิวัฒน์ (หม่อมราชวงศ์หลาน กุญชร)	30
3 แยกที่มาร่วมงานสวดพระอภิธรรมศพครูสุข คุริยประณีต	35
4 แม่แถม คุริยประณีต (พ.ศ. 2433-2515).....	35
5 พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นมเหศวรศิววิลาส.....	36
6 (จากซ้าย) นางสาวจิตต์ นางชม นางแหม่มซ้อย นางสาวดา นายโชติ และนางชุบ ในงานสวดพระอภิธรรมศพคุณแม่แถม คุริยประณีต	40
7 นางชุบ ชุ่มชูศาสตร์ (พ.ศ. 2450-2538).....	41
8 นายธีรศักดิ์ ชุ่มชูศาสตร์ (โต).....	43
9 นายโชติ คุริยประณีต (พ.ศ. 2452-2516)	44
10 นางวิเชียร จารุวัฒน์ (แยก).....	49
11 ฉัตรชัย คุริยประณีต (นก วงเหลียง)	49
12 รณวิทย์ ศรีขาว (บานาน่า โป๊ท)	50
13 ครอบครัวของครูโชติ ในงานสวดพระอภิธรรมศพครูโชติ คุริยประณีต	50
14 นายชั้น คุริยประณีต (พ.ศ. 2454-2507).....	51
15 นายชั้น คุริยประณีต (พ.ศ. 2457-2496).....	54
16 ครูชั้นถ่ายภาพคู่กับครูแหม่มซ้อย (น้องสาว) ที่กรมมหรสพ ประตูนิน วังหลวง	56
17 ครูสมชาย (หมัด) คุริยประณีต	56
18 นางสาวดา เขียววิจิตร (พ.ศ. 2460-2540)	57

19 วงมโหรีข้าหลวง (แถวหลังจากซ้าย) คารา นาวิเสถียร เลื่อน ผลาสินธุ์ ฝรั่ง เปรมประทีน เชื้อม คุริยประณีต เฉลา วาทิน บรรจง เสริมศิริ (แถวกลางจากซ้าย) สมใจ นวลอนันต์ สอึง กาญจนผลิน ละมุล คงศรีวิสัย น้อม คงศรีวิสัย (แถวหน้าจากซ้าย) เจริญ สุนทรวาทิน และพิน บุญมา	58
20 ครูสุดา เขียววิจิตร บรรเลงระนาดเอกพร้อมกับครอบครว	59
21 ครูสุดา เขียววิจิตร นั่งถ่ายรูปคู่กับครูเหนียว คุริยพันธุ์ ในการประกวด ลิเกแห่งประเทศไทย เมื่อปี พ.ศ. 2495	61
22 นายฤกษ์ เขียววิจิตร หรือนายเรกส์ เขียววิจิตร	61
23 นางเข้มซ้อย คุริยพันธุ์ (พ.ศ. 2462-2526)	62
24 ครูเหนียว คุริยพันธุ์	66
25 ครูเข้มซ้อย คุริยพันธุ์ (คนที่ 2 จากซ้าย) ถ่ายรูปหน้าศพพร้อมบุตร-ธิดา ณ เมรุวัดสังเวชวิศยาราม กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2500	66
26 วงเครื่องสายไทยกรมศิลปากร ได้แก่ ครูเข้มซ้อย คุริยพันธุ์ (ตีฉิ่ง) ครูเหนียว คุริยพันธุ์ (ตีรำมะนา) และครูสุดา เขียววิจิตร (ตีกรับพวง)	67
27 (จากซ้าย) ครูดวงเนตรและครูสุรางค์ คุริยพันธุ์	67
28 ครูณฤพันธ์ คุริยพันธุ์	68
29 ครูพจนา คุริยพันธุ์	68
30 นางชม รุ่งเรือง (พ.ศ. 2464 - ปัจจุบัน)	69
31 นายอำนาจ รุ่งเรือง และนางพจนิษฐ์ คงสุวรรณ	71
32 นางวาสนา พรชัน	71
33 นางทัศนีย์ พิณพาทย์ (พ.ศ. 2468-2500)	72
34 (จากซ้าย) ครูไพฑูรย์ พาทยโกศล ครูเจริญใจ สุนทรวาทิน ครูทัศนีย์ คุริยประณีต และครูสุจิตต์ คุริยประณีต	73

ภาพ	หน้า
35 ครูประสงค์ พิณพาทย์.....	74
36 นายทัศนัย พิณพาทย์ (ครูตึก).....	75
37 นางสุตจิตต์ อนันตกุล คุริยประณีต (พ.ศ. 2471 - ปัจจุบัน).....	75
38 วงครูสภา ครูสุตจิตต์ คุริยประณีต นั่งขับร้อง (ขวาคุด).....	78
39 วงดนตรีกรมประชาสัมพันธ์ (แถวหลังจากซ้าย) ครูประสงค์ พิณพาทย์ ครูดุสิต สุรการ ครูบุญยงค์ เกตุคง ครูจำปน ยมะคุปต์ ครูสมาน ทองสุโชติ ครูสมพงษ์ นุชพิจารณา ครูน้อม บุญรอด (แถวหน้าจากซ้าย) ครูเขมา ชัยโสทธิ ครูจำเนียร ศรีไทยพันธุ์ ครูสุตจิตต์ คุริยประณีต และครูบุปผา คำศิริ	79
40 (จากซ้าย) ครูสุตจิตต์ คุริยประณีต คุณนันทวัน เมฆใหญ่ และครูสุรางค์ คุริยพันธุ์ ในรายการโทรทัศน์ช่อง 4 บางขุนพรหม	80
41 คณะคุริยศิลป์.....	80
42 การขับฉันทดุฎีสังเวศ 60 ปีศรีเสวตรฉัตร (จากซ้าย) ครูเฉลิม ม่วงแพรสี (ซอสามสาย) ครูสุตจิตต์ คุริยประณีต (ขับ) เจ้าหน้าที่สำนักพระราชวัง (ไกวบัณเฑาะว์)	81
43 การบันทึกเทปโทรทัศน์ ถวายพระพร 5 ธันวาคมหาราช ณ มหาวิทยาลัย- รามคำแหง	82
44 ครูสุตจิตต์ คุริยประณีต รับพระราชทานโล่ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะ- การแสดง (คีตศิลป์ไทย) จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ- สยามบรมราชกุมารี เมื่อปี พ.ศ. 2536.....	83
45 นายพันธุ์ อนันตกุล และครูสุตจิตต์ คุริยประณีต ณ เจดีย์ศรีสุริโยทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	84
46 ครูสุตจิตต์ คุริยประณีต และคุณชยันตี (น้อย) อนันตกุล	84
47 ครูสืบสุค คุริยประณีต (พ.ศ. 2478-2506).....	88

ภาพ	หน้า
48 ครุฑีบสุต คุริยประณีต บรรเลงระนาดเอก 5 ราง ในรายการโทรทัศน์ช่อง 4 บางขุนพรหม	90
49 ครุฑีบสุต คุริยประณีต (บรรเลงระนาดเอก) ในวงดนตรีไทย กรมประชาสัมพันธ์.....	91
50 กรอบรูปสำเนาอักษรานุกรมนามสกุลพระราชทาน	94
51 ตรามูลนิธิคุริยประณีต	96
52 นักร้องและนักดนตรีกรมศิลปากร เมื่อปี พ.ศ. 2480 (แถวยืนจากซ้าย) ชั้น คุริยประณีต แซ่ม้อย คุริยพันธุ์ เทียบ คงลายทอง ดารา นาวิเสถียร ชั้น คุริยประณีต บรรจง โตวิสุทธิ์ นายสนิท อุษา สุกันธมาลัย โชติ คุริยประณีต (แถวนั่งจากซ้าย) พระพาทย์บรรเลงมัย (พิมพ์ วาทิน) หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) หลวงเสียงเสนาะกรรม (พัน มุกตวาทย์) (ถ่ายภาพที่กรมมหรสพ ประตูนิน วังหลวง).....	99
53 ม้วนมอญที่เป็นผลงานอันเป็นรูปแบบเฉพาะของบ้านคุริยประณีต	101
54 (ซ้าย) กลองทัดชื่อ ตึกตา (ขวา) กลองทัดที่ได้รับมอบจาก หม่อมหลวงขาบ กุญชร	102
55 ซอด้วงและซออู้ที่ทายาทหม่อมหลวงขาบ กุญชร มอบให้ครูสุจิตต์ คุริยประณีต	103
56 (ซ้าย) ลายกะโหลกซอด้วง (ขวา) ลายกะโหลกซออู้ ที่ทายาท หม่อมหลวงขาบ กุญชร มอบให้ครูสุจิตต์ คุริยประณีต.....	103
57 หน้าปกแผ่นเสียงผลงานของวงคุริยประณีต	106
58 พระยาเสนาะดุริยางค์ (แซม สุนทรวาทิน).....	112
59 คุณนันทวัน เมฆใหญ่ สุวรรณปิยะศิริ และครูสุจิตต์ คุริยประณีต	118
60 คุณวสุ แสงสิงห์แก้ว	120
61 ครูสุจิตต์ คุริยประณีต ถ่ายภาพร่วมกับประธานในพิธีและศิลปินแห่งชาติ ในวันพิธีเปิดบ้านศิลปินแห่งชาติ เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ. 2553	122

62 วงดนตรีเฟลินเพลงกับณพนธ์ (วงแรก) ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ ช่อง 4 บางขุนพรหม ปี พ.ศ. 2506 สืบสด ดุริยประณีต (ระนาดเอก) สมชาย ดุริยประณีต (ระนาดทุ้ม) หม่อมหลวงสุรภัย สวัสดิกุล (ฆ้องวงใหญ่) สมพงษ์ นุชพิจารณ์ (กลองแขก) ร้อยตรีอนันต์ ดุริยพันธุ์ (กลองแขก) วิเชียร พรหมจรรย์ (ฉิ่ง).....	127
63 วงมโหรีหญิง ได้แก่ ครูสุตจิตต์ (ระนาดทุ้ม) และครูสุดา (ฆ้องวงใหญ่) ออกอากาศทางโทรทัศน์ช่อง 4 บางขุนพรหม.....	128
64 วงดุริยประณีตรุ่นจิ๋ว ออกอากาศทางโทรทัศน์ช่อง 4 บางขุนพรหม.....	128
65 วงบ้านดุริยประณีตกำลังบรรเลงประชันวงถวายหน้าพระที่นั่ง สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ณ มหาวิทยาลัยมหิดล ศาลาฯ จังหวัดนครปฐม เมื่อวันที่ 23 ตุลาคม พ.ศ. 2528.....	131
66 (ซ้าย) วงบ้านดุริยประณีต ประชันกับวงบ้านบางกะปิ (ขวา) หน้าพระที่นั่ง.....	132
67 หน้าปกแผ่นเสียงผลงานของวงดุริยประณีต	135
68 ครูบุญเลิศ นาถพินิจ (ศิลปินแห่งชาติ) ครูพิธีกรอ่านโองการ.....	140
69 วงปี่พาทย์ คณะบ้านใหม่หางกระเบน	141
70 (ซ้าย) ครูบุญเลิศ นาถพินิจ ทำหน้าที่ครูพิธีกรอ่านโองการไหว้ครู (ขวา) พิธีรับมอบ	142
71 (ซ้าย) ครูชลอ ใจชื่น กรอบครูดนตรีไทย (ขวา) ครูพิธีกรครอบครู นาฏศิลป์	142
72 พิธีลำดับสุดท้าย คือ การส่งครู.....	143
73 (ซ้าย) การแสดงลิเกถวายมือ จากจังหวัดเพชรบุรี (ขวา) การบรรเลง ถวายมือคณะครูนิกร จันทศร.....	144
74 ครูเปี้ยว ขวลิต ดุริยประณีต (คนที่ 3 จากซ้าย) และหลาน ๆ สายครูโชติ ดุริยประณีต ในวงดนตรีสากล	174

ภาพ	หน้า
75 ภาพวาด (ซ้าย) แม่แถม คิริยประณีต วาดภาพโดย อาจารย์ชีวิน สุขุม (ขวา) ทรุสุข คิริยประณีต วาดภาพโดย คุณบุญถึง ฤทธิเกิด	186
76 กรอบครัวคิริยประณีต	187